

No. 10
ROTTERDAMSE ELECTRISCHE TRAM

Verslag omtrent de toestand van de Rotterdamse Electriche Tram over het jaar 1948.

Toestand en ontwikkeling van het bedrijf. Uit de aan het einde van dit verslag opgenomen Balans en Bedrijfsrekening blijkt, dat de exploitatie van het tram- en autobusnet over 1948 een voordelig saldo heeft opgeleverd van f 587.886,96 d.w.z. f 326.136,96 meer dan op de begroting voor 1948 was geraamd.

De baten, welke werden geraamd op f 12.674.814,—, bedroegen in werkelijkheid f 16.346.079,31, zodat het bedrag der raming met f 3.671.265,31 werd overschreden.

Daartegenover vertoonden de lasten eveneens een belangrijke stijging, zodat ook hier een overschrijding van de raming plaats vond. De lasten, welke werden geraamd op f 12.413.064,—, bedroegen in werkelijkheid f 15.758.192,35, zodat het bedrag der begroting met f 3.345.128,35 werd overschreden.

De verwachte teruggang van het reizigersvervoer t.o.v. het jaar 1947 vond niet plaats. De vervoersontvangsten, welke in 1947 f 15.126.250,38 bedroegen, werden in 1948 nog met f 612.135,43 overschreden. Vermeldenswaard is in dit verband de recordontvangst op 4 September 1948, welke, de verkoop van knipkaarten buiten beschouwing gelaten, f 49.870,— bedroeg. Hierbij dient echter wel te worden opgemerkt, dat in de maanden November en December van het jaar 1948 een achteruitgang merkbaar was t.o.v. de overeenkomende maanden in het voorafgaande jaar. In bovengenoemde 2 maanden bedroeg de achteruitgang in de ontvangsten f 84.286,79, terwijl 1.026.917 reizigers minder werden vervoerd.

Verwacht mag worden, dat deze teruggang zich in het jaar 1949 zal voortzetten in verband met de verminderde koopkracht bij het publiek en het nog in sterkere mate toenemen van het aantal fietsen en taxi's.

Het aantal vervoerde reizigers per tram en autobus bedroeg in 1947 in totaal 170.077.717 en in 1948 176.254.573 of 6.176.856 meer dan in 1947.

De opbrengst per tram- en autobuskilometer daalde echter van resp. 84,59 en 66,95 cent in 1947 tot resp. 74,00 en 63,00 cent in 1948 (inclusief opbrengst extra vervoer, groepsvervoer, enz.).

In 1948 bedroegen de lasten exclusief extra afschrijvingen f 14.158.192,35 tegenover f 12.591.632,99 in 1947. De stijging van de materiaal- en personeelskosten

hielden verband met het toenemen van het aantal autobuslijnen en de grotere frequentie op de tram- en autobuslijnen.

Het aantal afgelegde kilometers bedroeg voor de tram en autobus resp. 17.090.887,2 en 4.979.345,1 in 1948 tegenover resp. 15.377.245,4 en 3.164.341,6 in 1947, hetgeen een stijging betekende van resp. 1.713.641,8 en 1.815.003,5 kilometers.

Tot de stijging van de lasten hebben eveneens bijgedragen de technische salaris-herziening, de stijging van de sociale lasten (verlaging pensioenbijdrage door het personeel) en de gestegen materiaalprijzen, welke in 1947 niet konden worden voorzien.

Gedurende het verslagjaar vonden de noodzakelijke herstellingen en vernieuwingen aan de weg en de gebouwen, alsmede aan de kracht- en lichtinstallaties normaal plaats. De snelrevisie aan het bovenleidingsnet werd volgens het vastgestelde schema uitgevoerd. Door de achterstand in de voorafgaande jaren moesten een groot aantal reparaties worden uitgevoerd. Bovendien moesten dit jaar vele omleggingswerkzaamheden worden verricht ten behoeve van Diwerowerken in het verwoeste stadsgebied en in verband met de asfaltering van verschillende straten.

In de werkplaatsen van het tram- en automaterieel werden de nodige herstellingen en revisies verricht.

In 1948 werden 20 Saurerchassis voorzien van een carrosserie. Bovendien werden 5 autobussen geheel compleet door de Saurerfabriek afgeleverd, zodat het autobuspark met 25 autobussen is toegenomen.

Door het in gebruik nemen van 2 proefmotor- en 2 proef-aanhangrijtuigen is het wagenpark met 4 rijtuigen uitgebreid.

Hoewel het resultaat in 1948 nog zeer gunstig is geweest, moet in verband met de reeds ingetreden teruggang van het reizigersvervoer, het volgende jaar op dalende ontvangsten worden gerekend. Daar de materialen en lonen nog steeds een tendenz vertonen om te stijgen, zal in verband met nieuwe investeringen de nodige voorzichtigheid moeten worden betracht.

De Commissie voor de Bedrijven was op 31 December 1948 samengesteld als volgt:

Wethouder-Voorzitter: de heer H. E. v. d. Brule

Leden: de heren Mr. H. Bavinck
 L. J. A. van Doorn
 M. Frenkel
 S. Groenendijk
 Ir. A. Plate
 J. Spronkers

Secretaris: de heer Mr. A. W. Joolen.

Personeel										
	Ambtenaren in vaste dienst op		Ambtenaren in tijdelijke dienst op		Ambtenaren op arbeidsover- eenkomst op		Ambtenaren met een proef- tijd v. 1 jaar op		Totaal aantal ambtenaren op	
	maand- salaris	week- loon	maand- salaris	week- loon	maand- salaris	week- loon	maand- salaris	week- loon	maand- salaris	week- loon
31 Dec. 1947 . .	232	1567	45	589	1	—	1	—	279	2256
31 Dec. 1948 . .	259	1706	44	657	—	—	1	—	304	2363
	+27	+39	—1	+68	—1	—	—	—	+25	+107

Bezittingen en kapitaal-uitgaven. De boekwaarden der van de R.E.T.M. overgenomen bezittingen waren op 31 December 1948 als volgt:

Hulpvoertuigen en paarden	f	1,—
Terreinen en gebouwen	"	1.215.284,75
Meubilair en kantoorbehoeften	"	1,—
	f	1.215.285,75

De boekwaarden der sedert de overneming van het bedrijf der R.E.T.M. ten laste van de kapitaaldienst gekomen uitbreidingen en vernieuwingen waren op 31 December 1948 als volgt:

Baan	f	80.822,11
Bovenleiding	"	28.591,49
Rollend materieel:		
motor- en aanhangrijtuigen	"	226.913,—
autobussen	"	1,—
vrachtautomobielen, enz.	"	62.229,35
Werktuigen, gereedschappen en verdere inventarissen der werk- plaatsen, remises en garage	"	259.173,93
Wachtklokken	"	11.361,81
Terreinen en gebouwen	"	1.555.954,76
Tramkabelnet	"	51.008,05
Autobusconcessies	"	1,—
	f	2.277.056,50

In totaal was op 31 December 1948 in het bedrijf vastgelegd een bedrag van f 3.492.343,25. Voor de in 1948 verwerkte bedragen zij verwezen naar bijlage I.

Tramlijnen. Op 31 December 1948 waren 15 tramlijnen in exploitatie overeenkomstig het overzicht op bladz. 5.

Met ingang van 19 April werden voor de diensten op lijn 12 van Maandag t/m Vrijdag na circa 19.00 uur uitsluitend motorwagens gebruikt.

Op 8 Juni is het nieuwe treinstel 571-1021 in dienst gesteld. Met ingang van 15 Juni werden voor de diensten op lijn 10 van Maandag t/m Vrijdag na circa 18.30 uur en met ingang van 30 October 1949 op lijn 9 van Maandag t/m Vrijdag na circa 19.00 uur uitsluitend motorwagens gebruikt, terwijl van 30 October af voor de diensten op lijn 12 op alle weekdays uitsluitend motorwagens werden gebruikt.

Op 18 September werd ook het nieuwe treinstel 572-1022 in dienst genomen.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling „Oud Rotterdam” in de Riviérahof is van 2 tot en met 14 Juli in de Bentincklaan met twee wagens een paardentramdienst gereden.

Van 31 Augustus tot en met 6 September zijn ter gelegenheid van het regeringsjubileum en de inhuldigingsplechtigheid van H.M. de Koningin de volgende bijzondere ritten uitgevoerd:

1. Rondritten met oude motor- en aanhangrijtuigen en met het nieuwe treinstel 571-1021;
2. Een paardentramdienst in de Bentincklaan;
3. Stadsritten met het model van de Nieuw Amsterdam.

Bovendien werd op verschillende lijnen gedurende deze dagen een speciale dienst gereden. Op 4 September is dan ook een record-ontvangst, zijnde f 49.870,— op de tram- en autobuslijnen behaald. Dit was f 1.600,— meer dan de ontvangst op 1 Januari 1948 (f 48.270,—), tot dit tijdstip de hoogste ontvangst, die ooit bij het tram- en autobusbedrijf werd verkregen.

Overzicht van de tramlijnen, welke op 31 December 1918 in exploitatie waren.

Lijnen	EINDPUNTEN DER LIJNEN	LENGTE IN METERS				GEEXPLOITEERD OVER ANDERE LIJNEN
		Enkel spoor	Dubbel spoor	Totale lengte	Exploitatie-lengte	
1	Aelbrechtsplein—Honingerdijk	—	7.407	14.814	7.423	16 m. over lijn 3
2	Station D.P.—Charlots	35	8.319 ⁵	16.674	9.360	873 m. " " 1 94 ⁵ m. " " 4 38 m. " " 5 5.175 ⁵ m. " " 1 en 2 247 ⁵ m. " " 1 en 2 2.903 m. " " 1, 2, 3 en 4 2.437 ⁵ m. " " 1, 4, 5, 10 en 11 5.727 ⁵ m. " " 1, 2, 3, 4 en 5 3.089 m. " " 1, 4, 5, 8 en 14 2.344 m. " " 1, 4, 5 en 8 5.621 m. " " 1, 2 en 8 5.320 ⁵ m. " " 1, 2, 4, 5, 8, 10, 11 en 22 4.413 m. " " 1, 2, 4 en 10 4.378 ⁵ m. " " 1, 2, 4, 5 en 10 7.781 ⁵ m. " " 1, 4, 5, 8, 10 en 16 3.855 ⁵ m. " " 1, 4, 10, 14 en 16
3	Blijdorp—Groene Zoom	—	5.091 ⁵	10.183	10.267	
4	Schiedam—Station Maas	—	8.048	16.096	8.295 ⁵	
5	Schieweg—Willemplein	35	2.462 ⁵	4.960	4.500 ⁵	
8	Schiedam—Coolingel (Bulgersfryn)	—	3.884 ⁵	7.769	6.322	
9	Station D.P.—Lange Hilleweg	—	1.579	3.158	7.306 ⁵	
10	Spangen—Kleweg	—	7.066	14.012	10.095	
11	Mathenesserplein—Lisplein	39	3.899 ⁵	7.838	6.282 ⁵	
12	Coolingel—Mijnsherenlaan	—	1.049 ⁵	2.099	6.570 ⁵	
14	Heenraadsplein—Hillegersberg (Molen)	—	3.526	7.952	8.846 ⁵	
15	Rulgerslaabrug—Crooswijk	17	2.639	5.295	7.059	
16	Spangen—Oudedijk	25	3.139 ⁵	6.285	7.554	
17	Marconplein—Oudedijk	25	189 ⁵	404	7.996	
22	Vieramb.str.—Oudedijk (Av. Concordia)	31	3.058	6.147	6.944 ⁵	
		207	61.260	122.787	114.912 ⁵	

De gemiddelde exploitatielengte van een tramlijn bedroeg 7.661 m. De totale lengte der hulp-paren bedroeg 13.030 m. De totale lengte der remissoren bedroeg 8.434 m.

Autobuslijnen. Op 31 December 1948 waren 14 autobuslijnen in exploitatie volgens onderstaand overzicht.

Lijn	Eindpunten der lijnen	Lengte in meters
A	Hofplein—Katendrecht	5.400
B	Statenweg—Prinsenhoofd	6.400
D	Station D.P.—Overschie (Schielaan)	5.900
E	Oostp'lein—Capelle a.d. IJssel	9.800
F	Vlaskade—Vondelingenplaat	17.000
G	Hillevliet—Sportsingel	3.000
K	Schiedam (Station N.S.)—Rembrandtlaan	3.000
L	Schiedam (Station N.S.)—Kethel	5.900
M	Schiedam (Station N.S.)—Station N.S. (ringlijn)	6.000
N	Boergoensevliet—Rochussenstraat	4.400
P	Schiedam (Broersvest)—Vlaardinger- Ambacht	5.300
S	Hillegersberg (Kootsekade)—Schiebroek	3.200
T	Hillegersberg (Grindweg)—Terbregge	2.700
V	Schiedam (Broersvest)—Vlaardingen	4.600
Totaal		82.600
Gemiddelde exploitatie-lengte van een autobuslijn 5.900 m.		

14 Juni is het traject van autobuslijn F verlengd van Pernis (Ozingastraat) naar de Vondelingenplaat, terwijl ten behoeve van bezoekers der Quarantaine-inrichting (sanatorium) met ingang van dezelfde datum op Woensdag, Zaterdag en Zondag een autobus van lijn F. van de Vlaskade via Heyplaat—Quarantaineweg doorrijdt naar genoemd sanatorium.

Eveneens met ingang van 14 Juni werd het traject van autobuslijn M. verlengd van Broersvest naar station N.S. Schiedam.

Op 26 Juli is autobuslijn G. aan het in exploitatie zijnde tram- en autobusnet toegevoegd op het traject Randweg bij de Beyerlandselaan—Sportsingel bij de Wielrenstraat, welke traject op 7 December werd gewijzigd in Hillevliet bij de Putse- laan—Sportsingel bij de Wielrenstraat.

Van 15 Juni t/m 6 September werden in samenwerking met het Bureau Voor- lichting en Publiciteit van de gemeente Rotterdam wederom de z.g. Wederopbouw- ritten gereden.

Ter gelegenheid van het regeringsjubileum en de inhuldigingsplechtigheid van H.M. de Koningin zijn van 31 Augustus t/m 6 September speciale rondritten met auto- bussen uitgevoerd ter bezichtiging van de feestverlichting.

Werkzaamheden aan de weg.

A. Vernieuwing.

1e. Rails. Voor het onderhoud van de transporen werden op de volgende plaatsen rails vervangen.

Schiedamsesingel	22 m rail
Pompenburgsingel	18 " "
Oostplein	152 " "
Bolwerk	30 " "
Stationsplein	94 " "
Van Aerssenlaan	36 " "
Jonker Fransstraat	36 " "
Statenweg	142 " "
Bolwerk	55 " "
Putselaan	86 " "
Groene Zoom	15 " "
Breeplein	24 " "
Schiedamseweg	44 " "
Zaagmolenstraat	150 " "
Witte de Withstraat	105 " "
Stieltjesplein	43 " "
Benthuizerstraat	53 " "
Vlietlaan	18 " "
Bergweg	144 " "
Huygensstraat	85 " "
Kootsekade	93 " "
Hofdijk	220 " "
Bolwerk	90 " "
Le Fevre de Montignylaan	33 " "
Mathenesserdijk	37 " "
Eendrachtsweg	110 " "
Nieuwe Binnenweg	236 " "
Rotterdamsedijk	33 " "
Bolwerk	90 " "
Goudsesingel	78 " "

Tevens werden i.v.m. straatvernieuwingen door Gemeentewerken op de volgende plaatsen de rails geheel of gedeeltelijk vernieuwd:

Mijnsheerenlaan	1.360 m rail
Crooswijksestraat (geheel)	1.338 " "
Westzeedijk	352 " "

2e. Wissels. Op de volgende plaatsen werden wissels vervangen:

Boezembrug	2 wissel(s)
Oostplein	2 " "

Eendrachtsweg	1 wissel(s)
Goudsesingel	1 "
Schiekade	1 "
Witte de Withstraat	2 "
Crooswijksestraat	1 "
Straatweg	1 "
Coolsingel	1 "
L. Rottekade	2 "
Spartastraat	1 "
Eendrachtsweg	2 "
Crooswijksestraat	1 "
G. J. Mulderstraat	1 "

3e. Kruisingen. De onderstaande kruisingen en kruisstukken werden vernieuwd.

Stationsplein	2 kruisstuk(ken)
Boezembrug	2 "
Boezemsingel	1 "
Stroooveer	1 "
Eendrachtsweg	1 "
Oostplein	1 "
Schiekade	1 "
Kootsekade	1 "
Bergweg	1 "
Schiedamseweg	1 "
Oostplein	1 "
Goudserijweg	2 "
Havenstraat	1 "
Crooswijksestraat	1 "
Witte de Withstraat (1 kruising)	6 "
Coolsingel (1 ")	6 "
Plein 1940 (1 ")	6 "
Eendrachtsweg (1 ")	6 "
2e Rosestraat (R.T.M. ")	16 "

B. Lichten.

In de onderstaande straten werden sporen gelicht.

Henegouwerlaan	520 m spoor
Stadionweg	290 " "
Schiedamsesingel	215 " "
Stadhoudersweg	1010 " "
Mathenesserdijk—Huygensstraat	730 " "
Oranjeboomstraat	56 " "
Schiedamseweg	796 " "

Oudedijk	130 m spoor
Blaak	342 " "
Oostzeedijk	190 " "
Mathenesserlaan	396 " "
Zaagmolenstraat	200 " "
Oudedijk	230 " "
Mathenesserweg	495 " "
Huygensstraat	340 " "
Mathenesserdijk	117 " "
Schiekade	890 " "
Middellandstraat	620 " "
Goudserijweg	63 " "
G. J. Mulderstraat	86 " "
Brederodestraat	205 " "
Boezemsingel	290 " "
Eendrachtsweg	532 " "
L. Rottekade	990 " "
Mathenesserplein	1244 " "
Henegouwerlaan	75 " "
Westzeedijk	1950 " "
Coolsingel	97 " "
Crooswijksestraat	800 " "
Goudsesingel	410 " "

C. Spoorwijzigingen (incl. slopen).

1e. Ten laste van de Diwero. I.v.m. de ontruiming van het Hofplein werden de sporen belangrijk gewijzigd.

Aangebracht werden 2516 m rail, 8 wissels en 4 kruisingen.

Voor de 2e wijziging op de Boezemsingel werd 1152 m rail aangelegd.

I.v.m. de wederopbouwwerken aan de kademuuren werden de sporen op de Glas-haven belangrijk omgeschild en 472 m rail aangelegd.

Met de 2e tijdelijke omlegging van Kruisstraat naar Kruiskade werd een aan-vang gemaakt.

Op het oude Beursplein werden 2 kruisingen gesloopt.

In de Hugo de Grootstraat werd 118 m rail gesloopt.

In de Aert van Nesstraat werd de wissel met bogen van het opstel-spoor ver-wijderd.

2e. Ten laste van de R.E.T. Het hulp-spoor op de Broersvest werd enigszins gewijzigd, 127 m rail en 1 wissel werden aangebracht.

Op de Rotterdamsedijk (van Pompstation tot Koemarkt) werden de sporen naar het midden van de weg gelegd en van groefrails voorzien. Verwerkt zijn 2551 m rail, 3 hartstukken en 1 wissel.

Op de Straatweg bij de Ceintuurbaan werd voor een hulpspoor naar Allan 1 wissel en 26 m spoor aangelegd.

In de Lefèvre de Montignylaan werd de wissel van het hulpspoor verwijderd.

Op de Westzeedijk bij het eindpunt van lijn 15 werd de wissel 15 m opgeschoven en 63 m rail gebruikt.

D. Speciale werken.

In verband met de asfalteringswerkzaamheden op de Mathenesserweg werden op het P. C. Hooftplein 2 provisorische kruisingen met 68 m gebogen rail en 4 wissels aangelegd en na beëindiging der werkzaamheden gesloopt.

Tegelijk werd in de Dirk Danestraat tijdelijk 268 m spoor aangelegd met een hulpkruising en 2 wissels op de Mathenesserdijk en eveneens later gesloopt.

Op de Mathenesserweg werd het gehele spoor (t.w. 425 m dubbelspoor) op onderlagrails gelegd, afgesteld en tegelijk 495 m rail, 2 hartstukken en 3 wissels vervangen.

Tijdens de asfaltering van de Vierambachtstraat werd het gehele spoor (t.w. 475 m dubbelspoor) op onderlagrails gelegd en afgesteld.

1232 m rail, 1 kruising, 2 hartstukken en 2 wissels werden vernieuwd.

Op de Schiedamseweg werden 275 dwarsliggers vervangen.

In de remise Kralingen werden van de wisselkam 8 hartstukken en 6 wissels vernieuwd.

Gebouwen en Terreinen.

Op 31 December 1948 had de R.E.T. de volgende gebouwen en terreinen in eigendom.

1e. Hoofdkantoor met dienstwoning, bijgebouw met kantoorlokalen, tekenkamers, bibliotheek, conferentiekamer, cantine, centrale werkplaats, magazijn en erven aan de Isaäk Hubertstraat ter gezamenlijke grootte van 82,36 a.

2e. Remise en erven aan de Oostzeedijk 84 en 98 (groot 64,18 a) met de westelijke helft aan de Elisabethstraat.

3e. Remise met loodsen, werkplaatsen en erven aan de Schiekade 133. Het complex (groot 32,26 a) bestaat uit een remisegebouw met werk- en dienstlokalen, paar denstal en zolder, een autogarage en een hoefstal en heeft een voor- en achterterrein, resp. aan de Schiekade en de Molenwaterweg gelegen.

4e. Remise en erven aan het Maastunnelplein 2 en 4 groot 22,24 a.

5e. Remise met bovenwoningen, loods en erven aan de N. Binnenweg 362-386 en Schoonebergerweg 13 (groot 72,32 a). De remise is voor een gedeelte overbouwd met woningen, n.l. 22 aan de zijde N. Binnenweg, 2 op de hoek van de N. Binnenweg en de Schoonebergerweg en 1 aan de Schoonebergerweg.

6e. Remise en erven aan de Kootsekade, Willem van Hillegaersbergstraat en Hillegondastraat (v.m. Hillegersberg), groot 79,90 a.

7e. Weg en weiland nabij de Delftse Schie te v.m. Overschie (tezamen groot 3,90 a). De percelen vormen een deel van de openbare weg en zijn dus voor het bedrijf niet van waarde.

8e. Mede eigendom van 6 ca in een huis en erve aan de Straatweg naar Rotterdam in de v.m. gemeente Overschie.

9e. Percelen grond met opstallen aan de Hendrik de Keijzerstraat 11 en 13, welke volgens besluit van de Gemeenteraad van 5 September 1939 ten behoeve van de dienst der R.E.T. werden gekocht.

10e. Garage met werkplaatsen, kantoren, magazijn, dienstwoningen en terrein ter gezamenlijke grootte van 157,3 a aan de Sluisjesdijk.

Werkzaamheden aan de Gebouwen.

Isaac Hubert-straat. De in 1947 aangevangen wijzigingen in de Centr. Werkplaats werden voltooid.

De vakwerkligger boven de traverse werd in verband met de grotere lengte der nieuwe rijtuigen verlengd. Op het terrein voor het bijkantoor werd t.b.v. de werkplaats een nieuwe vuil- en schrootberging gemaakt. De sloten op de diverse afdelingen der C.W. werden vervangen door seriesloten met directiesleutel. Het kantoor van de Chef der C.W., alsmede de bazen-kantoortjes werden geschilderd. Voor het bruineren van diverse materialen werd een bruineerwerkplaatsje gemaakt onder de sanitaire inrichting.

Het bijkantoor werd, in verband met tekort aan kantoorruimte, uitgebreid met een viertal kantoorlokalen, waardoor de mechanische boekhouding, het loonbureau en de inkoop over een ruimere oppervlakte kon beschikken en de gehele boekhouding kon worden gecentraliseerd. Voor de afd. Electr. Mat. en Inkoop werd een wachtkamer geïnstalleerd. Diverse kantoorlokalen werden opnieuw geschilderd. Een gedeelte der fundering van het bijkantoor werd verlaagd.

Remise Kralingen. De muur van de ingang van remise Kralingen werd op verzoek van de Bouwpolitie losgemaakt van de westelijke belending in verband met hinder van contactgeluid, veroorzaakt door in- en uitrukkende motorrijtuigen. Verder vonden kleine herstellingswerkzaamheden plaats.

Remise Charlois. In verband met proefnemingen met een nieuw afrekensysteem voor de conducteurs werd het chefslokaal gewijzigd in een afrekenlokaal en werd dit tevens geheel geschilderd; ook werd hiervoor de trommelkluis veranderd. Verder vonden kleine reparaties plaats.

Remise Delfshaven. Voor het depôt personeel werd in de bijwagenremise een tijdelijk was- en kleedlokaal gemaakt. De ingang der remise werd verbreed. Verder vonden de normale kleine herstelwerkzaamheden plaats.

Remise Hillegersberg. Het in 1947 aangevangen schilderwerk aan de kapconstructie der remise werd voltooid. De zandkraan werd geschilderd. Verder vonden kleine reparaties en herstelwerkzaamheden plaats.

Gebouwen Schiekade. In de stal werd een ruimte afgescheiden voor een drietal toiletten en urinoirs, alsmede 5 handwasbakken. Verder vonden de normale kleine reparaties plaats.

Garage Sluisjesdijk. In het instructielokaal werd een afzonderlijke filmcabine gemaakt. In de electricienswerkplaats werd een afscheiding gemaakt t.b.v. de oliepompen-revisie.

In de garage werd een afscheiding gemaakt voor de opslag van banden en olie-voorraad. Het aantal hefbruggen werd met 2 stuks uitgebreid, waarvoor de nodige betonfundering werd gemaakt.

Verder vonden de normale kleine herstelwerkzaamheden plaats.

Terrein Binnenhaven. De daken van het magazijn en werkplaats werden voorzien van een nieuwe dakbedekking, verder slechts de normale kleine werkzaamheden.

Woonhuizen. Hier vonden slechts kleine reparaties plaats.

Abri's. De abri aan de Stadhoudersweg moest in verband met een ver-smalling der trottoirs worden verwijderd.

Aan Bulgersteyn, eindpunt lijn 8, werd een 4-delige abri geplaatst.

Wachthuisjes. De wachtkamer Mathenesserplein werd verplaatst naar het Lisplein. In verband met profielwijziging van de Rotterdamsedijk werd de wachtkamer bij het Pompstation verplaatst. De wachtkamers Schiedamseweg—Gr. Wegje, Schiedamseweg—Witte Dorp en L. Rottekade werden gelicht. Voor de autobuslijn G werd t.b.v. het personeel in de wachtkamer Randweg een toilet gemaakt.

Diverse werkzaamheden. Voor de Afd. Weg werden diverse mallen gemaakt. Ook werd hout aangebracht onder de sporen in de Vierambachtsstraat en op de Mathenesserweg.

Voor de ontspannings-verenigingen der R.E.T. werd een muziekkast, alsmede twee vaandelkasten gemaakt.

Wachthuisjes met dienstlokaal.

In Rotterdam: Marconiplein, Aelbrechtsplein, Spartastraat, Avenue Concordia, Molenlaan, Rusthoflaan, Willemsplein, Stationsplein, Groene Zoom, L. Hilleweg, Vlaskade, Van Aerssenlaan, Ruigeploot, Mijnsheerenlaan, Veerlaan, Randweg, 2e Rosestraat met abri, Sportsingel, Oostplein met abri, Schielaan, Rochussenstraat met abri, Lisplein, Schieweg en Statenweg b/d Cleyburchstraat.

In Schiedam: Broersvest en Stationsplein.

Wachthuisjes.

In Rotterdam: Schiedamseweg (Groene Wegje), Hofplein, Weestzeedijk—P. de Hoogweg, Schiedamseweg b/h Witte Dorp, Brielselaan, Groenendaal, Kruiskade, P.C. Hooftlaan, Mauritsweg, Putseplein, Eendrachtsweg, Stationsplein, Hofplein, L. Geer, Rondoplein, Maasstation en Linker Rottekade.

In Schiedam. Pompstation en Rubensplein.

In Vlaardingen. Hoflaan en Verploegh Chasséplein.

Abri's.

In Rotterdam: Blaak (2×4 en 2×2 delig), Westzeedijk—St. Job (2 d.), N. Binnenweg (2 d.), Hofplein (1×4 en 3×2 d.), Stationsweg (2×2 d.), Burg Meineszplein (2 d.), 2e Rosestraat (2 d.), Molenlei, Stationssingel (2 d.), Putselaan (2 d.), Kastanjesingel (1 d.), Blaak b/h Beursstation (1×4 en 2×2 d.), Bergse-
laan (2 d.), Bulgersteyn (4 d.), Stationsplein Z.Z. (4 d.).

In Vlaardinger-ambacht. Ant. Knottenbeltsingel (2 d.).

Werkzaamheden in de Centrale Werkplaats.

Een grote revisie werd gegeven aan:

17 Motorrijtuigen van de serie 401—570.

4 Aanhangrijtuigen „ „ „ 1001—1020.

Een kleine revisie werd gegeven aan:

1 Motorrijtuig van de serie 401—570.

1 Railreinigingswagen.

17 Zoutwagens.

Tevens werden reparaties verricht aan:

Motorrijtuigen	van de serie	152—201	18 maal
„	„ „ „	202—221	71 „
„	„ „ „	301—306	} 482 „
„	„ „ „	401—572	
Aanhangrijtuigen	van de serie	1001—1022	54 „
„	„ „ „	1127—1151	30 „
„	„ „ „	1152—1201	16 „
„	„ „ „	1351—1406	80 „
Railreinigingswagens		2201—2202	9 „
Railslijpwagens		2301—2302	7 „

Bovendien werden gerepareerd voor aanrijding:

Motorrijtuigen	van de serie	152—201	6 „
„	„ „ „	202—221	12 „
„	„ „ „	301—572	137 „
Aanhangrijtuigen	van de serie	1001—1022	4 „
„	„ „ „	1127—1151	5 „
„	„ „ „	1152—1201	1 „
„	„ „ „	1351—1406	7 „

Voortgegaan werd met het vervaardigen van onderdelen voor railremmen en het wijzigen van trucks voor het aanbrengen van railremmen in de motorrijtuigen der serie 471—570.

5 motorrijtuigen, n.l. 473, 475, 483, 534 en 555, benevens 2 aanhangrijtuigen n.l. 1005 en 1015 werden van railremmen voorzien.

Een tweede railslijpwagen werd uitgerust met een inrichting voor het controleren van de straathoogte boven het railoppervlak.

De zanddroogoven in de remise Kralingen werd gerepareerd, tevens werd de wielbandenslijpinrichting in remise Kralingen geschikt gemaakt om de wielbanden van de nieuwe tramrijtuigen te kunnen slijpen.

Voor de afdeling Weg en Gebouwen werden gereed gemaakt:

6 tweedelige abri's, 4000 klemplaten voor rails, 13 kruisstukken voor wisselkam in remise Kralingen, 1 kruising voor Plein 1940, 1 idem voor Van Heusdestraat—Vierambachtstraat, 2 wissels voor de Willemsbrug, 1 wissel voor ingang remise Delfshaven, 6 wissels voor remise Kralingen, 1800 spoorstangen, wisselsloffen, 10 eikenhouten bureau's, 50 eikenhouten stoelen.

Behalve de hierboven genoemde werkzaamheden werd personeel van de C.W. bij de N.V. Allan & Co. te werk gesteld voor het bouwen van de motorrijtuigen 571 en 572 en de aanhangrijtuigen 1021 en 1022, terwijl bovendien voor ditzelfde doel in de C.W. ook nog werkzaamheden werden verricht.

Wagenpark. Op 31 December 1948 bestond het wagenpark uit:

24	motorrijtuigen met 2 assen	No	152, 153, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 166, 168, 169, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 194, 195, 199, à 38 plaatsen	912 pl.
20	„ „ 2 „ „	202 t/m	221 à 51 pl.	1020 „
6	„ „ 4 „ „	301 „ 306 „ 63 „		378 „
164	„ „ 4 „ „	401 „ 417, 419 „ 444, 446 t/m 452, 454 „ 459, 462 „ 539, 541 „ 570 à 63 pl.		10332 „
2	„ „ 4 „ „	571 en 572 à 85 pl.		170 „
20	aanh.rijtuigen met 4 assen	No	1001 t/m 1020 à 62 pl.	1240 „
2	„ „ 4 „ „	1021—1022 à 89 pl.		178 „
17	„ „ 2 „ „	1134 t/m 1149 en 1151 à 41 pl.		697 „
6	„ „ 2 „ „	1155, 1170, 1175, 1197, 1198 en 1201 à 44 pl.		264 „
54	„ „ 2 „ „	1351, 1353 t/m 1398, 1400 t/m 1406 à 48 pl.		2592 „
315				17783 pl.

Trammaterieel.

6 motorrijtuigen voor materiaalvervoer No. 154, 162, 171, 177, 179, 186.
 17 zoutwagens van de serie 2001—2019 No. 2001 t/m 2011 en 2014 t/m 2019.
 4 zandtransportwagens „ 2101 „ 2102 „ 2401 „ 2402.
 2 railreinigingswagens „ 2201 „ 2202.
 2 railslijpwagens „ 2301 „ 2302.
 1 motorpekelwagen „ 2403.

Museumtrams.

1 Omnibus No. 111.
 2 Paardentrams „ 327 en 514.
 4 Motorrijtuigen „ 1, 11, 86 en 119.
 1 Motortram (benzine) „ 2408.
 2 Aanhangrijtuigen „ 284 en 296.
 1 Model Nieuw-Amsterdam.

Werkzaamheden bij de afdeling Automaterieel.

In de werkplaatsen werden gerepareerd wegens aanrijding:

autobussen van de serie	21—26	12 maal
„ „ „ „	50—59	8 „
„ „ „ „	68—70	4 „
„ „ „ „	71—91	48 „
„ „ „ „	92—111	39 „
„ „ „ „	112—133	72 „
„ „ „ „	201—260	76 „

benevens 19 bedrijfsautomobielen.

Gereviseerd werden:

		Kleine revisie	Grote revisie
autobussen van de serie	21—26	2	—
„ „ „ „	51—59	1	3
„ „ „ „	62—67	1	—
„ „ „ „	68—70	—	1
„ „ „ „	71—133	49	21
„ „ „ „	201—260	24	—

De autobussen nos. 55—64—72—77 en 128 werden geheel dienstklaar gemaakt.

De 2e van de drie in 1947 aangeschafte kraanwagens, benevens de reparatie-auto (Jeep) kwamen dit jaar gereed, terwijl het ombouwen van autobus 61 tot lasauto in dit verslagjaar werd voltooid.

Eveneens werden 52 autobussen van een uitlaatverwarming voorzien.

In 1948 werden 20 Saurer chassis voorzien van een carrosserie, zodat het autobusmaterieel werd uitgebreid met de nos. 202—210—214—215—216—217—226—227—228—229—230—231—232—233—234—235—236—237—238 en 239. Hieraan moeten nog worden toegevoegd de nos. 221—222—223—224 en 225, welke door de Saurer-fabriek geheel compleet werden afgeleverd.

Bovendien werden door de Saurerfabriek 20 chassis afgeleverd, welke in de loop van 1949 van een carrosserie zullen worden voorzien.

Autobussenpark. Op 31 December 1948 bestond het autobuspark uit:

3 autobussen serie	21—26	à 33 pl.	=	99 plaatsen.
1 autobus	„ 21—26	„ 37 „	=	37 „
4 autobussen	„ 50—59	„ 36 „	=	144 „
3 „	„ 62—67	„ 45 „	=	135 „
1 autobus	„ 68—70	„ 20 „	=	20 „
17 autobussen	„ 71—91	„ 40 „	=	680 „
15 „	„ 92—111	„ 40 „	=	600 „
21 „	„ 112—133	„ 40 „	=	840 „
37 „	„ 201—260	„ 62 „	=	2294 „
2 „	„ 201—260	„ 60 „	=	120 „

104 autobussen met totaal 4969 plaatsen.

Van deze autobussen moeten de nos. 22—62—65 en 80 nog dienstklaar gemaakt worden.

Het jaar 1948 geeft dus een toename te zien van 25 autobussen met totaal 1543 plaatsen.

Automaterieel. Aangeschaft werden 1 Vauxhall personenauto, 1 Chevrolet-chassis bestemd voor opbouw tot lasauto en 3 Chevrolet-chassis voor opbouw tot montage-automobielen.

Voor sloop werden verkocht: 1 kraanauto (Krupp), 1 montage-auto (Krupp) en 2 personenautomobielen (Dodge en Ford).

De kraanauto's moesten 93 maal uitrukken, n.l.: 61 maal ten behoeve van het tram- en 32 maal voor het autobussenbedrijf.

Op 31 December 1948 bestond het automaterieel uit:

- 9 dienstautomobielen,
- 4 vrachtautomobielen,
- 3 bestelautomobielen,
- 3 kraanwagens,
- 4 lasautomobielen,
- 6 montage-automobielen,
- 1 wisselkastenreinigingsauto,
- 2 vrachtautomobielen met kiplaadbak,
- 1 reparatie-auto.

Ten opzichte van 1947 is dit een vermindering met 2 stuks.

Ten behoeve van de verdere technische uitrusting werden in dit verslagjaar nog in gebruik genomen:

Werkplaats.**Afd. Machinale Metaalbewerking.**

- 1 „Hobart” gelijkstroom lasomvormer,
- 1 remtrommelslijpmachine,
- 1 gecombineerde slijp- en polijstmachine,
- 1 hoofdlagerruimmachine,
- 1 sterke armschaafmachine.

Afd. Plaatwerkerij.

- 1 zetbank.

Afd. Gereedschapmagazijn.

- 1 beitelslijpmachine.

Afd. Machinale Houtbewerking.

- 1 cirkelzaagmachine,
- 1 langgatboormachine,
- 1 lintzaagmachine,
- 1 vlakbank.

Afd. Zadelmakerij.

- 1 „Singer” naaimachine.

Afd. Reiniging.

- 1 „Kerrick” stoomreinigingsapparaat.

Garage.

- 2 brandstofpompinstallaties,
- 2 „streamline” smeeroliefilters.

Tekenkamer.

- 1 hardheidscontrôle-apparaat.

Het oude „Jenny” stoomreinigingsapparaat werd buiten dienst gesteld.

Evenals in 1947 werden ook in 1948 de werkplaatsen en garage van de afd. Automaterieel door verschillende groepen en verenigingen bezocht, o.a. door:

- diverse personeelsverenigingen,
- een groep leerlingen van de Auto Technische School te Apeldoorn,
- Internationale Vakverenigingen,
- Voetballers van gemeentepersoneel Gent en Rotterdam,
- Leden van tramdirecties uit binnen- en buitenland,
- Spoorweg Onthouders Vereniging, enz.

Tractie.

Door het Gem. Electriciteitsbedrijf te Rotterdam werd in 1948 ten behoeve van de tramdienst 23.361.340 kWh geleverd, waarvoor in totaal f 496.303,74 werd betaald.

Ten behoeve van de Centrale Werkplaats en de remises werd voor beweegkracht 253.087 kWh geleverd, waarvoor werd betaald *f* 17.777,64. Voor verlichting en verwarming werd geleverd 268.040 kWh, kostende *f* 21.004,70.

Aan de garage werd geleverd voor beweegkracht 231.258 kWh en voor verlichting 197.182 kWh, waarvoor respectievelijk *f* 13.227,33 en *f* 11.656,17 werd betaald.

Voor verlichting der wachtkamers werd geleverd 30.636 kWh, kostende *f* 1.548,60.

Verder werd nog geleverd voor verlichting van de wachthuisjes Hoflaan en Verploegh Chasséplein door Licht- en Waterbedrijven Vlaardingen 298 kWh tegen *f* 36,99 en van de wachtkamers Stationsplein en Rotterdamsche Dijk door de Gem. Schiedam 709 kWh tegen *f* 47,26.

Door het Electriciteitsbedrijf Capelle-Krimpen werd voor het lichtpunt halte Busdienst E (Kerklaan—Capelle a.d. IJssel) 181 kWh geleverd, kostende *f* 53,06.

Voor onderhoudswerkzaamheden aan het tramkabelnet en kabelbelasting werd *f* 124.530,29 betaald.

Tevens werd betaald over 1948 als toeslag op de stroomprijs volgens de kolenclausule een bedrag van *f* 658.527,57.

Bovenleiding. Gedurende het gehele jaar werd de snelrevisie van het bovenleidingnet volgens het programma uitgevoerd. Door de achterstand van de voorgaande jaren moesten een groot aantal reparaties worden uitgevoerd, waardoor de beschikbare tijd voor algehele revisie van netgedeelten ontbrak. Bovendien moesten dit jaar weer vele omleggingswerkzaamheden worden uitgevoerd ten behoeve van de Diwerowerken in het verwoeste stadsgebied, benevens vele werkzaamheden aan het net in verband met asfaltering van verschillende straten door de Gem. Techn. Dienst.

Gereviseerd werden de volgende netgedeelten:

Vierambachtstraat, Van Heusdestraat, gedeelte Mathenesserlaan, Havenstraat, Ruigeplaatweg, gedeelte Stadhoudersweg, Randweg, Benthuizerstraat, Westzeedijk en gedeelte Mathenesserdijk, emplacement Stadion Feijenoord, Randweg, Lange Geer.

De voornaamste werkzaamheden, welke in de loop van het jaar werden uitgevoerd als gevolg van omleggingen of netswijzigingen, waren de volgende: Omlegging en vernieuwing van de bovenleiding langs de Westzeedijk en kruising Scheepstimmermanslaan wegens ophoging van de waterkering, waardoor alle palen op dit traject moesten worden verplaatst. Tevens werd een stukje bovenleiding op het Vasteland gesloopt.

Aanleg van tijdelijke hulpbogen op het P. C. Hooftplein en Dirk Danestraat i.v.m. de asfaltering van de Mathenesserweg. Verplaatsen en lichten van palen langs de Mathenesserweg, waarbij tevens de gehele bovenleiding op dit traject werd gereviseerd.

Het omleggen van de bovenleiding op het Hofplein, Stationsweg en viaduct

Schiekade i.v.m. de aanleg van een collecteurriool en het tijdelijke spoorwegviaduct over de Schiekade.

Verplaatsen en lichten van palen langs de Stadhoudersweg i.v.m. het ophogen van de straat en wijziging straatprofiel door de G.T.D.

Wegens wijziging van het straatprofiel werd de bovenleiding omgelegd en geheel vernieuwd op het traject Rotterdamsedijk te Schiedam vanaf het Pompstation tot Koemarktplein.

Het omleggen en vernieuwen van de bovenleiding langs een gedeelte van de Mijnsherenlaan i.v.m. de asfaltering van de Mijnsherenlaan.

Wijziging van de bovenleiding aan de ingang van de Remise Delfshaven wegens het verbreden van de inrijpoort aan de Nieuwe Binnenweg. Tevens werd de schakeling van het net in de Remise veranderd ten behoeve van de schilderswerkplaats.

Het wijzigen en vernieuwen van de bovenleiding langs de Vierambachtstraat en lus van Heusdestraat i.v.m. de asfaltering van de Vierambachtstraat.

Aanleg van een nieuw seinlicht op het Breeplein voor de kruising van de trambaan met de autoverkeersweg ter plaatse.

Wegens de bestratingswerkzaamheden langs de Linker Rottekade moesten de bovenleidingpalen worden verplaatst, welke in samenwerking met de openbare verlichting werden gecombineerd voor tram- en verlichtingsdoeleinden. Tevens werden hier de nodige vernieuwingen en revisiewerkzaamheden verricht.

I.v.m. de aanleg van het Leuvenhavencomplex werd de bovenleiding omgelegd langs de Gedempte Glashaven.

De in het vorige jaar omgelegde bovenleiding langs de Boezemsingel werd dit jaar opnieuw omgelegd in de oorspronkelijke toestand.

Het verbruik aan rijdraad voor vernieuwing en onderhoud bedroeg:

8633 meter rijdraad	80 mm ²
662 „ „	65 „
190 „ „	50 „

Verder werden nog gebruikt voor onderhoud, vernieuwing en uitbreiding:

1280 meter blanke koperkabel	10 mm ²
960 „ „ „	50 „
5274 „ aluminium grondkabel	1 × 500 mm ²
20 „ „ „	1 × 240 „

Aan het tramkabelnet werden in samenwerking met het G.E.B. de volgende werkzaamheden verricht:

Het lichten en omleggen van de voedingkabels langs de Westzeedijk en de kruising Scheepstimmermanslaan. Wegens wijziging van het straatprofiel moest het voedingpunt Westzeedijk worden verplaatst.

Het wijzigen en omleggen van de voedingkabels op het Hofplein en de Schiekade. Door de algehele verandering van de situatie op het Hofplein moest de voedingkast worden verplaatst en moesten twee nieuwe voedingpunten worden gemonteerd op de Stationsweg en de Schiekade.

De voedingkabels langs de Baan en Schiedamsedijk werden gelicht. I.v.m. de geringe doorsnede van de bestaande voedingkabels naar de Noordsingel en de Bergweg werden twee nieuwe kabels gelegd vanaf het onderstation Schiekade naar de Noordsingel en de Raephorststraat nabij de Bergweg. De bestaande voedingkasten aan de Noordsingel en de Raephorststraat bleken niet voldoende te zijn voor deze uitbreiding, waardoor deze werden vervangen door een groter type.

Wegens de aanleg van het Leuvehavencomplex en Scheepmakershaven werden de voedingkabels van het onderstation Baan naar de Boompjes omgelegd.

Tengevolge van een storing in een zinkerkabel door de Binnenhaven moest deze worden vernieuwd.

Het aantal storingen en onregelmatigheden is dit jaar minder dan het vorige jaar, doch is nog te groot. Dit is hoofdzakelijk een gevolg van het nog steeds niet op het vooroorlogse peil staan van de onderhoudstoestand van het net en de mindere kwaliteit van de materialen, welke na de oorlog moesten worden gebruikt. Ook het aantal aanrijdingen en schade toegebracht door derden neemt niet af in die mate als wenselijk geacht mag worden, wat blijkt uit de beschadiging van het viaduct Bolwerk, dat 13 maal werd aangereden.

De voornaamste bedrijfsstoringen, welke voorkwamen, waren de volgende:

7 Jan.	Draadbreuk Parksluizen op de brug buiten sluishoofd.
16 Febr.	Draadbreuk Goudsesingel. Stalen band lijnonderbreker gebroken.
21 Mrt.	Draadbreuk Noordsingel. idem idem.
11 April	Gelijkrichter Vierhavensstraat defect, voedingpunten 41, 42 en 43 spanningloos.
10 Mei	Linker Maasoever en onderstation Oostzeedijk spanningloos wegens blikseminslag in het hoogspanningsnet v/h G.E.B.
19 Mei	Zinkerkabels Lage Erfbrug doorgebrand.
2 Juli	Scharnier van Koninginnebrug gebroken.
12 Juli	Spandraadbreuk Parksluizen, waardoor de gehele bovenleidingconstructie door een beugel werd afgerukt.
28 Juli	Gelijkrichter Oostzeedijk defect, voedingpunten 51 en 52 spanningloos.
17 Aug.	Draadbreuk veroorzaakt door een gebroken tuidraad van een heisting aan de Schiedamseweg.
26 Aug.	Kabel defect van voedingpunt 22 veroorzaakt door het inslaan van een ijzeren pen door personeel N.S.
3 Sept.	Mathenesserlaan spanningloos wegens gebroken isolatorband.
7 Sept.	Draadbreuk Rederijbrug veroorzaakt door het omvallen van een heisting.
11 Sept.	Draadbreuk Mathenesserlaan wegens doorbranden door een defecte beugel.
28 Nov.	Onderstation Oostzeedijk spanningloos wegens storing in het hoogspanningsnet van het G.E.B.
22 Dec.	Noordsingel spanningloos wegens breuk van isolatorband lijnonderbreker.